





שלום עליכם

יוסף

(ערצעהלונג פון א דזענטעלמאן)

№ 13.

פרייז 10 קאפ.

פערלאג „פעמיליען ביבליאטעק".

ווארשע.
תרס"ט.

שָׁלוֹם-עֲלֵיכֶם.



יוסף

ІОСИФЪ Разск. Шолемъ-Алейхема

Типо-Лит. Ф. Баумритера Красинская площ. 6
ВАРШАВА
1909.



יוסף.

(ערצעהלונג פֿון א דזשענטעלמען.)

איבערדערצעהלט וואָרט־אין־וואָרט.



איהר מעגט אַייך לאַכען פֿון מיר, איהר קאָנט אַייך מאַכען פֿון מיר אַ פּעליעטאָן, אפילו אַ בוך אויב איהר ווילט, — איך האָב פֿאַר אַייך קיין מורא ניט, זאָג איך אַייך פֿריהער, ווארום איך בין, ווי איהר קוקט מיך אָן, ניט פֿון די שרעקענדיגע; איך שרעק מיך ניט איבער פֿאַר קיין שרייבער, איך ווער נישט בטל פֿאַר קיין דאָקטאָר, פֿאַל נישט אַראָב ביי זיך פֿאַר קיין אַדוואָקאַט און הויב נישט אָן נתפּעל צו ווערען, אַז מען זאָגט מיר יענער שטודירט אויף אינזשינער: איך האָב אויך אַ מאָל געשטודירט, איך בין אַליין אויך געוועזען אַ מאָל אַ גימנאַזיסט, אמת, איך האָב די גימנאַזיע ניט געענדיגט איבער אַ מעשה מיט אַ מיידעל; עס האָט זיך אין מיר פֿערליעבט אַ מיידעל (אַ שענער יונג בין איך געוועזען פֿון תמיד!) זי האָט געזאָגט, דאָס מיידעל הייסט עס, אַז טאָמער נעהם איך זי ניט, נעהמט זי אַיין סם, און איך האָב זי אַזוי געוואָלט נעהמען, ווי איהר האָט זי געוואָלט נעהמען. זי איז ביי מיר געוועזען נישט קיין בת־יחידה, פֿערשטעהט איהר מיך... ס'איז אָבער פֿערגאַנגען ביי אונז צו ווייט, האָט זיך אַריינגעמישט אַ ברודער איהרער, אַ פּראָוויזאָר פֿון אַן אַפּטייק, און האָט געזאָגט, אַז טאָמער סם'ט זיך אַוועק די שוועסטער זיינע — גיעסט ער מיך אָפּ ער ווייסט שוין מיט וואָס... און איך האָב זי געמוזט נעהמען, זיך אָבגעמוטשעט מיט איהר אַ יאָהר דריי. זי האָט פֿערלאַנגט פֿון מיר נאָר צוויי זאַכען: איך זאָל זיין אין דערהיים און נישט קוקען אויף פֿרעמדע... איהר האָט עפּעס ליעב אַזאַ געשעפֿט? וואָס זאָל איך טהון, אַז גאָט האָט מיך פֿאָרט בעשאַפֿען מיט אַזאַ פּנים, אַז

אַלע מיידלעך מיט אַלע ווייבלעך זענען נאך מיר די כפרה. איהר מיינט וואס?.. חלילה!.. גארנישט, מען האט מיך ליעב, — און אַ סוף. וואו איך קום, וואו איך פאהר, בעפאלט מען מיך ווי די ביענען, שדכנים עסען מיר אפ דעם קאפ, באשר האס? אַזוי ווי איך בין אַ יונגערמאַן אַ היינטיגער, און אַ שע-נער יונג, אַ געזונדער, מיט אַ שטיקעל נאמען, און אַ היבשער פאַרדינער, און אַ קערביל איז ביי מיר בלאָטע, אי טאמאו פאדאבנע, לכן ווילען זיי מיך אפגילטען! לאז איך זיך מסתמא נישט: „טשעפעט זיך אפ, זאג איך, איך האב מיך שוין איינמאל אפגעבריהט!“... טענה'ן זיי מיט מיר: „וואס וועט אייך אַרען אַז איהר וועט אנקוקען נאך אַ מיידעל?“ ט, ווער זאגט זיך אפ פון אַזא זאַך? קוק איך דערווייל אן מיידלעך און מיידלעך קוקען אן מיך, שלאָגען זיך איינס פאַר דאס אַנדערע, הענגען זיך, ווי איהר זעהט מיך לעבען, הענגען זיך אויף מיר! אַלע ווילען מיך, אבער אַלע! וואס זשע קומט מיר אַרויס וואס זיי ווילען מיך, אַז איך וויל זיי ניט? אַז די וואס איך וויל — ווייס קיינער ניט, נאר איך אַליין!.. און דאס איז מיין קרענק, און דאס וויל איך אייך טאקי דערצעהלען, און אין איין וועגס טאקי בעטען אייך, אַז צווישען אונז זאל דאס בלייבען, נישט מחמת מיר, איך האב דאך אייך געזאגט אַז פאַר „באשרייבען“ האב איך קיין מורא ניט, נאר גלאַט צו וואס דאַרף מען עס?.. אט דאס האט איהר אייך, הייסט עס, אַ הקדמה. אַצונד וועל איך אייך דערצעהלען די מעשה אַליין.

דאס פערשטעהט איהר שוין אַליין מסתמא, אַז איך וועל אייך ניט זאגען ווער זי איז און וואס זי איז און פון וואַנען זי איז. אַ נקבה איז זי, אַ מיידעל, און דוקא אַ שען מיידעל, און דוקא אַיין אָרעמס, אַ יתומה געבאַך; זיצט מיט דער מוטער, אַ יונגע אַלמנה, אויך אַ שענע; האַלט אַ יודישע רעסטאָראַציע, כשר. און איך, דאַרפט איהר וויסען, חאטש איך בין, ווי איהר זעהט מיך, אַ יונגערמאַן אַ היינטיגער, און אַ שענער פערדיענער און אַ קערבעל איז בלאָטע, אי טאמאו פאדאבנע... פונדעסטוועגען עס איך דוקא כשר, נישט מחמת איך בין אַזאַ צדיק און האב חלילה מורא פאַר דעם וואס קווי-טשעט, נאר פשוט איך היט מיר אפ דעם מאגען, איז איינס; און צווייטענס זענען די יודישע עסענס טאקי מעהר בע'טעמ'ט אויך... אַלזא האַלט זי אַ רעסטאָראַציע, די אַלמנה הייסט עס, און קאכט אַליין און באַקט אַליין; און „זי“, די טאכטער הייסט עס, דערלאַנגט אַליין צום טיש. נאר ווי אַזוי קאכט מען דאָרטען! ווי אַזוי דערלאַנגט מען דאָרטען! עס זינגט, זאג איך אייך, סע פינקעלט און סע שעמערירט! דאָרט צו עסען איז אַ פער-

געניגען, נישט אַזוי דאָס עסען אַליין, ווי דאָס אָנקוקען די מוטער מיט דער טאָכטער, איינע שענער פאַר דער אַנדערער. איהר זאָלט אָנקוקען אַ הייבעל! שטעהט ביים אויבען, קאָכט און באַקט, און זעהט אויס אַזוי פריש, אַזוי זויבער! אַ פנים — געמאַלענער שניי! הענד — גאָלד און זילבער! אויגען — פייער פלאַם! איך בין אייך מבטיח, אַז מען קאָן זיך נאָך אין איהר אויך פערליעבען!.. היינט שטעלט אייך פאָר איהר'ס אַ טעכטערעל... איך ווייס ניט צי זענט איהר קלאָר אין די ענינים, איך שמועס פון „הלבות מיידעל", שמועס איך... אַ פנימ'על — בלוט און מילך, בעקלעך צוויי — גאָר פאַמפעשקעלעך, אויגען — קאַרשען צוויי, האָר — זייד, ציינער — פערעל, אַ האַלז — אַלבאַסטער, אַ הענטעל — אויף אויסצוקושען יעדעס גליעד, דאָס אויבער=שטע ליפעל קוקט אַרויף ווי ביי אַ קליין קינד, — האָט איהר געזעהען אַ מאָל? איך זאָג אייך: אַלעס, אַלעס איז געטאָקט, געשניצט, טאַקי עפיס נאָר אַ מין מאָדעל אויף אויסצושטעלען, ווי איינער רעדט: „גאָט, קוקט און הערט צעפיקט!.." דערצו פערמאָגט זי איהר אייגענס אַ געלעכטערעל מיט חנ'גריבעליך אין די בעקעליך. וואָס דאָס אַליין איז שוין ווערט דאָס גאַנצע געלד, וואָרום אַז זי לאַכט, לאַכט אַלסדינג: איהר לאַכט, און דער טיש לאַכט, און די בענקליך לאַכען, און די ווענד לאַכען — דאָס גאַנצע לעבען לאַכט! אָט אַזאַ מין געלעכטערעל איז דאָס. נו, אדרבה, געהט קוקט אַזעלכס אָן און האָט דאָס פיינד!...

הכלל, וואָס זאָל איך אייך לאַנג ציהען, איך האָב כמעט פונ'ם ערשטען מיטאָג אָן געפיהלט, אַז איך בין אַ געקאָכטער; פשוט אָבגעקאָכט — און שוין: חאָטש ביי מיר אַ מיידעל, בעדאַרפט איהר שוין אַליין פער=שטעהן, איז עפעס ניט אַזאַ אַי=אַי=אַי... און יענע מעשיות: „ליעבע", „ראָמאַן", פון דעם האָב איך קיינמאָל ניט געהאַלטען. גאָרנישט, אַזוי, מדהכתיתי, פאַר וואָס ניט?... נאָר געהן שיסען זיך צוליעב דעם — פע! דאָס פאַסט פאַר אַ גימנאַזיסטעל פון זעכסטען קלאַס, נישט, ווי זאָגט איהר, פאַר קיין מאַנספערשוין...

דערפיהלט אַז איך בין אַ געקאָכטער, האָב איך גענעבען אַ נעהם די מוטער אויף אַ זייט, נישט ווי עס רופט זיך אָן: „געבעטען אַ האַנד"... ניין! איך בין נישט פון די חאַפּענדיגע... נאָר גאָר ניט, ווי זאָגט איהר, אַ טאַפּ אין וואָגען שאַדט ניט... און האָב גענעבען מיט איהר אַ רעד אַריין: „וואָס און ווען, אַהין=אַהער, ווי האַלט איהר מיט דער טאָכטער?"... זאָגט זי: „ווי זאָל איך מיט איהר האַלטען?" זאָג איך: „איך שמועס פון

תּכלית. שמעקם איך"... „אַודאי, זאָגט זי, דאַרף מען זיך זאָרגען פֿאַר איהר תּכלית? זי איז שוין, זאָגט זי, אַ פֿערזאָרגטע"... ווי זי האָט אויסגערעדט די דאָזיגע ווערטער, האָט דאָס מיך געגעבען עפּיס ווי אַ שטאָך אין האַרצען אַריין: „וואָס הייסט, זאָג איך, זי איז אַ פֿערזאָרגטע? „איהר זעהט דאָך, מאַכט זי צו מיר, וואָס פֿאַר אַ זאָרגעדיגע נשמה דאָס איז!"... גלײַך אַקוראַט צו די דאָזיגע ווערטער קומט אַן מסתמא „זי" אַליין, די טאָכטער הייסט עס, און אַז זי קומט אַן ווערט ליכטיג אין אַלע ווינקעלעך.

— מאַמע, נישט געווען נאָך יוסף? — זאָגט זי צו דער מוטער — און דעם נאָמען „יוסף" טהוט זי אַ רעד-אויס עפּעס מיט אַ מאָדנעם מין געזאַנג. מיט אַזאַ מין געזאַנג רעדט אויס נאָר אַ כלה דעם נאָמען פֿון איהר חתן... אַזוי מיין איך, דאָס הייסט איך בין איבערצייגט אַז ס'איז אַזוי. און נישט נאָר יענס מאָל, וואָס איך דערצעהל אייך; אַלע מאָל ווען זי האָט געגעבען אַ רעד-אַרויס דעם נאָמען „יוסף", איז דאָס אויסגעקומען בײַ איהר עפּיס ווי מיט אַ מין געזאַנג: „יו—סף". איהר פֿערשטעהט? דאָס איז ניט גלאַט „יוסף", דאָס איז „יו—סף"!...

קורץ, אומעדום און אַלע מאָל האָב איך נאָר געהערט „יוסף" און „יוסף". האָט מען זיך געזעצט עסען, איז דאָס ערשטע וואָרט געווען: „וואו איז יוסף?"... „יוסף וועט הײַנט ניט זײַן"... „יוסף האָט געזאָגט"... „יוסף האָט געשריבען"... „יוסף איז געקומען"... „יוסף האָט גענומען"... „יוסף האָט געגעבען"... יוסף—יוסף, יוסף—יוסף! איך וואָלט שוין וועלען אָנקוקען אָט דעם „יוסף'ן", ווען וואָס פֿאַר אַ פּנים ער האָט!...

פֿערשטעהט זיך פֿון זיך זעלבער, אַז איך האָב אָט דעם „יוסף'ן" פֿײַנד געקראָגען ווי אַ שפּין, האָטש וואָס קעהר ער זיך אָן מיט מיר? ווייס איך! עפּיס אַ יונגעל דאַכטען, אודאי אַ „חברה-מאַן" פֿון די „חברה-לײַט", אָדער פֿון די „יענקעלעך" ווי „זי" פֿלעגט זיי אָנרופֿען מיט איהר געלעכטעריל. „די יענקעלעך" — דער נאָמען איז פֿאַר זיי, זאָג איך אײַך, ווי אָנגעמאָסטען. דאָס זענען טאַקי נישט מעהר ווי יענקעלעך, עפּיס מאָדנע קליינע מענשעלעך, צום מיינסטען פֿון דעם סאָרט מענשעלעך, וואָס טראָגען לאַנגע האָר און שוואַרצע העמדלעך — אַקוראַט דאָס, וואָס איך האָב פֿײַנד... האָט קיין פֿאַראיבעל ניט, איהר אַליין, דאַכט מיר, טראָגט אויך לאַנגע האָר מיט אַ שוואַרץ העמדעל. און אויב איהר מיינט אַז ס'איז שוין האָט איהר מחילה אַ טעות. איך זאָל האָבען די ברכות, וואָס אַ „סמאָקינג" מיט אַ ווײַסען זשילעט איז שענער... איך, אַז איך דערזעה

אַ שוואַרץ העמדל, שטעלט זיך מיר פאָר, איך בעט איבער אייער כבוד,
אויסגעריבענע הויזן... איהר מיינט אפשר איך האָב זיי עס ניט געזאָגט?
געזאָגט! איך בין אַ מענש איין אָפענטליכער, ביי מיר איז נישטאָ קיין
חנפה'נען און קיין אונטערלעקען זיך. האָט איהר עפּיס אויף מיר צו זאָגען?
קאָנט איהר מיר זאָגען גלייך אין די אויגען, איך האָב נאָר פיינד אַז מען
זאָגט מיר, אַז איך בין אַ „בורזשוי“. איך, פאַר'ן וואָרט „בורזשוי“ קאָן
געבען אַ פּאָהר אַריין אין באַק אַריין!... וואָס פאַר אַ „בורזשוי“ בין איך?
איך בין אַ מענש גלייך מיט אַלע. איך פערשטעה אַלסדינג און וויים
אַלסדינג, וואָרום איך לייען אַלע ביכלעך, מיט אַלע היינטיגע נייע גאַזעטען
לייען איך גלייך מיט אַלעמען, היינט וואָס בין איך פאַר אַ בורזשוי?
דערפאַר וואָס איך טראָג אַ „סמאָקינג“ מיט אַ ווייסען זשילעט און איהר
אַ שוואַרץ העמדעל? איך מיין ניט אייך, איך מיין אָט אַ יענע „יענקעלעך“,
מיט אַ יענעם יוספ'ן וואָס איך דערצעהל אייך... איך האָב מיט זיי געהאַט
עטליכע מאָל ביי'ם טיש אַזעלכע מיני געשפּרעכען, וואָס פון זיי האָב איך
גאַנץ גוט אַרויסגעזעהען, אַז זיי האָבען מיך אַזוי ליעב פּונקט ווי איך זיי,
אַ האַרץ, ווי זאָגט איהר, פיהלט אַ האַרץ. נאָר גאָר נישט, געהן אַרויס-
זאָגען זיי וואָס איך טראָג ביי זיך אינוועניג, בין איך אויך ניט מחויב,
און אגב האָב איך מיך טאַקי צו זיי אַביסעל צוגעלאָנטשעט, געוואָלט
איינקויפען זיך אין חברה, נישט אַזוי צוליעב זיי, ווי צוליעב דעם „יוספ'ן“,
און נישט אַזוי צוליעב דעם „יוספ'ן“ ווי צוליעב „איהר“! מיך האָט פער-
דראָסען, פערשטעהט איהר מיך, וואָס זי לאָזט איהם נישט אַרויס פון'ם
מויל, און איך האָב מיר געגעבען דאָס וואָרט: איין מאָל פאַר אַלע מאָל,
שטיינער פון'ם הימעל זאָלען פאַלען, די וועלט זאָל זיך קעהרען — איך מוז
מיך באַקאָנען מיט דעם דאָזיגען פּאַרשוין! און איך האָב אויסגעפיהרט
מיינס. ביי מיר, אַז איך וויל עפּיס דערגרעהן אַ זאַך, איז גאָר נישטאָ קיין
תירוץ. פון געלד שמועסט מען ניט. איך בין דאָך אַ יונגערמאַן, ווי איך
האָב אייך שוין געזאָגט, אַ סוחר און אַ שענער פערדיענער. און אַ קערביל
איז בלאָטע, אי טאָמאַו פּאַדאָבנע...

פערשטעהט זיך פון זיך זעלבער, אַז אַיינקויפען זיך אין חברה
איז מיר געווען נישט אַזוי גרינג ווי איהר מיינט, איך בין מיר געגאַנגען
פּאַוואָלינקע, טריט ביי טריט. תחלת האָב איך אָנגעהויבען טהון אַ וואָרף
אַריין אַ וואָרט אַזוי מן הצד, מיט אַ זיפּץ, אַ קרעכץ אויף צרות הכלל,
געבען אָנצוהערעניש, אַז אויף אַ זעלכע זאַכען שפּיעלט ביי מיר געלד קיין

ראָלע, אַז מען בעדאַרף אַרויסוואַרפען אַ קערבעל מוז מען אַרויסוואַרפען. איהר פערשטעהט וואָס הייסט „אַרויסוואַרפען“ אַ קערבעל? איינער „נעהמט אַרויס“ אַ קערבעל, דער אַנדערער „וואַרפט“ אַרויס אַ קערבעל. ס׳איז אַ חלוק! „אַרויסוואַרפען“ ווערט אָנגערופען: געגעבען אַ האַפּ=אַרויס דאָס ביטעלע און אַ נעהם=אַרויס די מטבע — איזוואָלטיע, — נאַט אייך הייסט עס, — נישט געצעהלט! אָט אַזוי האָב איך ליעב; נישט אַלע מאָל, פערשטעהט זיך, נאָר דעמאָלט ווען מען דאַרף... דעמאָלט ווען מען דאַרף געבען אַ וואָרף=אַרויס אַ פינפאונצוואַנציגער, צי אַ פיפציגער, צי אפילו אַ הונדערטער, טאָר די האַנד ניט ציטערען. למשל, איהר זיצט מיט אַ קאָמפּאַניע און צאָהלט פאַר אַ מיטאָג אָדער פאַר אַ וועטשערע און מען דערלאַנגט אייך אַ חשבון, בעדאַרפט איהר נאָר געבען אַ האַפּ אַ קוק אויף דער אונטערשטע שורה און רעדען בעת מעשה פון עפּיס אַנדערש; און אַז מען ברייננט אייך אויסגאָב בעדאַרפט איהר נישט צעהלען ווי אַ מאַרקיודינע פאַר ציבעלעס, נאָר געבען אַ נעהם און אַ לעג אַריין אין קעשענע — און שוין! דאָס לעבען איז, פערשטעהט איהר מיך, אַ „חדר“, וואָס מען דאַרף איהם הורכגעהן, דורכמאַכען; לעבען דאַרף מען קענען! איך מעג זאָגען אויף זיך, אַז איך קאָן לעבען, וואָרום איך ווייס וואו אַיין און וואו אויס, וואו מען דאַרף און וואו מען דאַרף נישט. איהר קאָנט זיין זיכער אַז איך וועל נישט איבערזאַלצען קיין מאָל, און אויף מיר וועט איהר נישט דערקענען קיין מאָל, צי בין איך מילכיג צי בין איך פליישיג? איהר זאָלט מיך געזעהן זעהען דעמאָלט צווישען די „יענקעלעך“, וואָלט איהר געשוואָרען אַז איך בין אַ „יענקעלע“ גלייך מיט אַלע „יענקעלעך“, דאָס הייסט קיין לאַנגע האָר האָב איך מיר נישט פערלאָזט, און קיין „העמדעל“ האָב איך נישט אָנגעטהון; איך בין געגאַנגען דעם זעלבען סמאָקינג מיט׳ן זעלבען ווייסען זשילעט וואָס איצט; נאָר וואָס דען? איך האָב מיך אינטערעסירט מיט אַלץ וואָס זיי אינטערעסירט, און האָב גערעדט פון דעם וואָס זיי רעדען: „פּראָלעטאַריאַט“... „בעבעל“... „מאַרקס“... „רעאַגירען“... וכדומה אַזעלכע ווערטער האָבען זיך געגעבען אַלע מאָל אַ שאָט ביי מיר פונ׳ם אַרבעל, — און מערקווירדיג! וואָס מעהר איך האָב מיך צו זיי געלאָנטשעט, אַזוי מעהר האָבען זיי זיך פון מיר דערווייטערט. בעת איך פלעג אָנהויבען שיטען מיט יענע ווערטער „פּראָלעטאַריאַט“... „בעבעל“... „מאַרקס“... „רעאַגירען“... האָב איך בעמערקט, אַז די „יענקעלעך“ ווערען שטיל, קוקען עפּיס משונה איינס אויף דאָס אַנדערע, רינגען זיך בעת מעשה

די ציהן... און נאך מעהר! געלד האבען זיי ביי מיר דוקא גענומען אלע מאל, אלע מאנטאג און דאנערשטאג, דארפט איהר וויסען, איז ביי זיי געווען קאנצערטען, און אלע מאל בין איך געווען דער ערשטער אויפ'ן פייער: — דער „דזשענטעלמען“ וועט מסתמא היינט אייך געהמען א בילעט ערשטע רייהע פאר א דרייעריל?

דער „דזשענטעלמען“, — קיין אנדער נאמען האב איך ביי זיי ניט געהאט — האט געמוזט נעהמען אלע מאנטאג און דאנערשטאג א בילעט פאר א דרייעריל, א ברירה האט ער געהאט? דערפאר אבער אז דער „דזשענטעלמען“ פלעגט אריינקומען בעת די „יענקעלעך“ האבען געהאלטען אין מיטען א שמועס, פלעג ווערען שטיל, שא, גלייך ווי מען האט גאר ניט גערעדט קיין מאל. שטומע מענשען!... פערשטעהט זיך פון זיך זעלבער, אז דעם „דזשענטעלמען“ האט דאס געבריענט און געבראטען, נאר וואס האט ער געקענט מאכען? איך האב דאך אייך געזאגט, אז ווי באלד איך וויל עפיס דערגעהן, איז ביי מיר נישט פארהאן קיין טייער. אזוי לאנג אזוי בריט, איך האב מיך אריינגעלאנטשעט צו חברה, האטש אויף אזוי פיעל, אז מען האט מיר ערלויבט צו זיין ביי זיי אויף א „דיסקוסיע“, — דארט, האט מען מיר געזאגט, וועט „יוסף“ האלטען א רעדע... קאנט איהר פערשטעהן מיין שמחה, אז איך האב דערלעבט אזא זאך; איך וועל זוכה זיין זעהען אט דעם „יוסף'ן“ און וועל איהם הערען רעדען!...

וואו וועט זיין די דיסקוסיע און ווען וועט זי זיין — דאס האט מען מכוּות געקאנט ביי זיי וויסען. איך האב זיי גאר ניט געוואלט פרעגען אפילו: איך האב געוואוסט, אז מען וועט מסתמא קומען און מען וועט מיר זאגען. ביי די „יענקעלעך“, דארפט איהר וויסען, געהט אלסדינג צו בסוד. אויף זייער לשון ווערט עס אנגערופען „קאנספערייזשען“, איך געדענק דאס דאזיגע ווארט אויף אויסווענינ. איך האב עס פערשריבען ביי זיך אין ביכעל. איך, אז איך דערהער א שען ווארט, טהו איך עס באלד א נעהם און א שרייב אריין צו זיך אין ביכעל. אויב עס וועט צוניטץ קומען, אדער ניין — ווייס איך ניט; נאר שאדען אודאי ניט.

הכלל איינמאל אין א שענעם זומערטאג, שבת איז דאס געווען, טהוען א קום אריין צו מיר צוויי „יענקעלעך“, מיט שווארצע העמדלעך געווייינטליך, און טהוען מיך א רוף ארויס: „קומט“! „וואהין?“ „וואס געהט'ס אייך אן? קומט מיט אונז“... העלפט נישט, מוז מען געהן.... און מיר האבען זיך געטהון א לאז הענט-וויים אונטער דער שטאדט ארויס און

טאַקי אין וואַלד אַריין, און בשעת געהן בעגעגענען מיר אַלע מאָל איין אַנדער „יענקעלע“ זיצען אונטער אַ בוים, קוקט כלומר'שט קיין צפון־זייט און טהוט אַ מורקע אַרויס: „רעכטס!“ אָדער: „לינקס“... זאָגען אַז איך האָב מורא געהאַט איז אַ נאַרישקייט; וואָס האָט מען מורא צו האָבען פאַר אַ יודען? נאָר גלאַט ס'איז מיר עפּיס ניט אָנגעשטאַנען די מעשׂה, וואָס איך, אַ יונגערמאַן אַ סוחר, מיט אַ שטיקעל נאָמען, און אַ שענער פּערדיענער, און אַ קערבעל איז בלאָטע, אי טאָמאַי פאַראָבנע, זאָל מיך לאָזען פּידרען פון יונגלעך, „יענקעלעך“! איהר פערשטעהט?...

האָב טויג אייך, מיר זענען געגאַנגען און געגאַנגען, געגאַנגען און געגאַנגען, ווי זאָגט איהר, וואַלד איין וואַלד אויס, אַזוי לאַנג אַזוי ברייט, ביז מיר האָבען זיך דערשלאָגען צו אַ גרויסען הויכען באַרג, און ערשט אַז מיר האָבען אַרויפגעקלעטערט אויף דעם דאָזיגען באַרג, געגעבען זיך אַ לאָז באַרג אַראָב, האָב איך דערזעהן פאַר זיך אַ שוואַרצע מחנה קעפּ. דאָס זענען געזעסען אויף דער ערד חברה „יענקעלעך“ בחורימלעך אין שוואַרצע העמדלעך, מיידלעך אין בלוזקעס, און גלאַט יונגעלייט, אָבער אַ גוזמא! איך האָב מורא אויב ניט אַ דריי טויזענד שטיק און אפשר נאָך מעהר, און שטיל — חאָטש אַ פליג פליה דורך! שטיל אויף די שפּיץ פינגער זענען מיר צוגעגאַנגען צו דער מחנה קעפּ, זיך געגעבען אַ זעץ אַנידער אויף דער ערד, און איך האָב גענומען אײַנקוקען זיך, וואו איז דאָ ערגיץ דער „יוסף“? און איך האָב דערזעהען.... שטעלט אייך פאָר וועמען? איך האָב דערזעהען אַ בעקאַנטען פּאַרשוין, טאַקי איינעם פון די „יענקעלעך“, וואָס האָבען אין איינעם מיט מיר געזעסען ביי דער אלמנה אין דער רעסטאָראַציע!... אָט האָסט דו דיר!

דער ערשטער געדאַנק מיינער איז געוועזען: „סך הכל?... אָט דאָס איז נאָר?.. אָט דאָס איז ער אָט דער „יוסף“?.. און איך האָב געמיינט, אַז ער איז מי יודע וואָס! מיט הערנער!?“... איך וועל אייך זאָגען דעם רעכטען אמת, עס האָט מיר כמעט הנאה געטהון; ניין, טאַקי שטאַרק הנאה געטהון, וואָס ס'האָט זיך אַזוי אויסגעלאָזט... איך האָב געמאַכט אַ פערגלייכונג צווישען „איהם“ מיט מיר, נישט מחמת איך האַלט מיך פאַר אַזאַ גרויסען פּאַרשוין, וואָס זאָל ניט זיין שוין קיין שענערעס פאַר מיר. איך בין ניט גענאַרט, איך ווייס אַז ס'איז פאַראַן שענערע פון מיר אויך, נאָר ווערליג „ער“... איהר פערשטעהט? איך וועל אייך איהם אויסמאָלען אַקוראַט, ווי אַזוי איך האָב איהם דערזעהען די ערשטע מינוט: צוגעשפּאַרט צו אַ בוים

איז גע׳שמאַנען אַ קליינס, אַ בלייכס, אַנ׳אויסגעדאַרטס, אַנ׳אויסגעטריקענטס, מיט אַ שמאָל האַרץ, מיט ווייסע בלאַסע, איינגעפֿאַלענע בעקלעך, עטוואָס רויטליך, און פֿערברעמט מיט נאָך גאָר קליינע בלאָנדע הערלעך, נאָר אַ שטערן אַ הויכער, אַ ווייסער, אַ ברייטער, און אויגען אַ פּאָר גרויסע ווי ביי אַ קאַץ, נאָר ברענענדיגע, און אַ מויל — און סע רעדט! שטראָף מיך גאָט, אויב איך הויב עס אָן צו פֿערשטעהן נאָך עד היום, פֿון וואַנען האָט זיך עס גענומען אַזאַ כח ביי דעם דאָזיגען נפֿש אויף צו רעדען אַזוי הויך און אַזוי גיך און אַזוי פֿיעל און אַזוי לאַנג און מיט אַזאַ היץ און מיט אַזאַ ברען און מיט אַזאַ פֿייער! איך קאָן אייך זאָגען, אַז דאָס איז געווען ניט גלאַט גערעדט, ווי מענשען רעדען. דאָס איז געווען אָדער אַ שוואַרץ יאָהר, אָדער אַ מאַשינע אַזעלכע, וואָס מען האָט זי אָנגעדרעהט; אָדער פֿון אויבען איז געווען עפּיס אַזעלכעס, וואָס האָט געשאָטען מיט ווערטער, געגאָסען מיט פֿייער; אָדער דאָס האָט גאָר דער בוים גערעדט... עס האָט זיך מיר אויסגעדאַכט אַלע מאָל, אַז אָט־אָט הויבט זיך אויף אָט דער קלייגער נפֿש מיט די איינגעפֿאַלענע רויטליכע בעקלעך און מיט די גרויסע אויגען און טהוט אַ פֿליה אַוועק אינאיינעם מיט די ווערטער אַהינצו ערגיץ אַרויף... ניין! זאָגט אייך וואָס איהר ווילט, איך האָב שוין געהערט אויף מיין לעבען די גרעסטע און די שענסטע אַדוואָקאַטען — אַזאַ מין רעדען האָב איך קיינמאָל נישט געהערט און וועל שוין דאַכט זיך קיינמאָל ניט הערען אויך...

ווי פֿיעל דאָס רעדען זיינס האָט געדויערט ווייס איך ניט; איך האָב נישט געקוקט אויפֿ׳ן זייגער. איך האָב געקוקט אויף איהם און האָב געקוקט אויף דער מחנה קעפּ, וואָס איז געזעסען אויף דער ערד און האָבען געשלונגען איטליכס וואָרט, ווי די הונגעריגע און ווי די דורשטיגע... נאָר ווער עס האָט ניט געזעהען בעת מעשה „זי“, דער האָט נישט געזעהען קיין שענס אויף זיין לעבען! צווישען דער מחנה קעפּ האָב איך דערזעהען „זי“ זיצען אויף דער ערד, די פֿיס אונטער זיך, די הענד צעגויפֿגעלעגט אויפֿ׳ן האַרצען, דאָס פּנים לייכט, די בעקלעך פֿלאַמען, דאָס אויבערשטע ליפּעל קוקט אַרויף, און די שענע קאַרשען־אויגען שמייכלען און גלייך צו איהם, גלייך צו איהם!... למאי זאָל איך לייקענען? איך האָב אין דער מינוט מקנא געווען איהם נישט אַזוי אויף דעם כח פֿון זיין רעדען, נישט אַזוי אויף דעם כבוד מיט׳ן פּאַטשען בראַוואָ, וואָס מען האָט איהם געפּאַטשט נאָכדעם אַז ער האָט אויפֿגעהערט צו רעדען, — נישט אויף די זאַך האָב

איך איהב אַזוֹי ניט מקנא געװעזען, װי אויף דעם קוקען, װאָס „זי“ האָט אויף איהם געקוקט! פאַר איין קוק אַהעלכען, פאַר איהרען, װאָלט איך אַװעקגעגעבען — איך װייס אַליין ניט װאָס! דער דאָזיגער קוק האָט געדרעהט װערטער. עס האָט זיך מיר אויסגעדאַכט, אַז איך הער איהר קוֹל, װי זי זאָגט, מיט יענעם בעקאַנטען געזאַנג: „יו=סף“! איך האָב אַייך דאָך געזאָגט שוין, אַז ביי מיר איז אַ מיידעל ניטשט קיין אַי=אַי-אַי! איך האָב שוין געזעהען מיידלעך, װאָרום איך בין אַ יונגערמאַן, קאָן מען זאָגען, נישט קיין מיאוסער. אַ הײנטיגער. און אַ שענער פערדיענער, און אַ קערבעל איז בלאָטע, אַי טאָמאו פאַראָבנע... נאָר אַזוֹי קוקען האָט אויף מיר נישט געקוקט מיין חייב אַפילו אין די גוטע יאָהרען, בעת זי איז אויסגעגאַנגען נאָך מיינע טריט... איך בין אַ בעלן געװעזען מיט אַ כיון צוגעהן צו איהר נאָהענט, זיך אַװעקזעצען כמעט נעבען איהר, זיך דרעהען איהר פאַר די אויגען װי אַ פליג, זשומען אין אויער אַריין װי אַ קאָמאַר, — װער? װאָס? אַ נעכטיגער טאָג — איהרע אויגען האָבען זיך װי צװיי פיאַװקעס איינגעזויגען אין זיינע אויגען, און זיינע אויגען — אין איהרע אויגען, און עס האָט זיך מיר אויסגעדאַכט אַז די צװיי, „ער“ און „זי“, װעהען קיינעם ניט פאַר זיך, נאָר איינס דאָס אַנדערע: ער „זי“ און זי „איהם“, און װייטער דאַרפען זיי קיינעם ניט! חבוט הקבר, זאָג איך אַייך, איז אַ גאָר ניט אַקעגען דעם, װאָס איך האָב בעת מעשׂה געפּיהלט. אַ גיהנם האָט געקאָכט ביי מיר אין האַרצען. איך װייס ניט אויף װעמען: אויף „איהר“, צי אויף „איהם“, צי אויף זיי ביידע, צי גאָר אויף זיך אַליין?... איך בין יענעם אויפדערנאַכט געקומען אַהיים מיט אַ מוראדיג קאָפּװעהטאָג און האָב מיך געלעגט שלאָפען מיט דער דעה, אַז, װייל איך װעל לעבען, זאָל מיין פוס דאָרט ניט זיין, ביי יענער אלמנה הייסט עס. איך דאַרף זיי אַלע אויף 700 כפּרות! װאָס דאַרף איך זיי? װאָס, ניט אַזוֹי?... און אַז איך בין אויפגעשטאַנען אין דערפריה, האָב איך קוים דערלעבט די מינוט די רגע ס'זאָל שוין װערען זייגער צװיי, די צייט פון מיטאָג, און בין מסתמא גלייך אַװעק אַהין, און האָב דוקא געטראָפען ביי'ם טיש די גאַנצע חברה „יענקעלעך“ װאָס תמיד, און „ער“ איז אויך געװען בתוכם. — איך װייס נישט װי אַזוֹי איהר; איך, אַז איך זעה אַנאַרטיסט, אַ מיניסטער, אָדער אַזוֹי אַ בערידמטען מענשען, װאָס אַפילו מיר אַלע װייסען גאַנץ גוט, אַז ער איז אַ מענש גלייך מיט אַלע מענשען, עסט גלייך מיט אַלעמען און טרינקט גלייך מיט אַלעמען, נאָר קוים זאָגט מען מיר, אַז דאָס איז אַנאַרטיסט אָדער אַ מיניסטער אָדער אַזוֹי

אַ בעריהמטער מענש, דאַכט זיך מיר שוין אויס, אַז ער איז נישט גלייך מיט אַלעמען, אַז עפּיס ליגט אין איהם אַזעלכס, וואָס מען קאָן עס, ווי זאָגט איהר, נישט אָנטאַפּען... אַזוי איז געווען מיט מיר, אַז איך האָב דערזעהען „איהם" נאָך דער דרשה; דאַכט זיך דער אייגענער יענקעלע, וואָס תמיד, נאָר פאָרט נישט דער. עפּעס ליגט אין איהם אַזעלכס. עפּעס שטעהט אָנגעצייכענט ביי איהם אויפ'ן פּנים; וואָס — ווייס איך אַליין נישט; נאָר איך וואָלט פאַר דעם „עפּיס" אַוועקגעגעבען מי יודע וויפיעל! נישט מחמת איך בעדאַרף עס האָבען; אויף וואָס בעדאַרף איך עס? אויף 99 כפּרות! איך האָב עס נאָר געוואָלט צוליעב „איהר", וואָרום „זי" איז נישט אָפּגעטראָטען פון „איהם" אויף קיין מינוט, און אַפילו דעמאָלט ווען זי איז צוגעגאַנגען צו מיר און גערעדט מיט מיר, האָט זי אויך אין זינען געהאַט „איהם", ניט מיך. איך בין, דאַרפט איהר וויסען אַ מבין אויף די זאַכען. מיך קאָסט עס געוואָג רבי געלד... עס האָט זיך אָנגעהויבען פאַר מיר אַ נייער גיהנם: פריהער, איידער איך האָב געוואוסט ווער דער יוסף איז, האָט זיך מיר געמאָלט אין מיין כח הדמיון אַ הויכער, אַ שענער, אַ געזונדער, אַ מאַנספּערשוין און איך האָב איהם נישט געקאָנט ליידען, מקנא געווען און פיינט געהאַט, ווי איהר קאָנט זיך נאָר פאָרשטעלען. איצט, אַז איך בין שוין געוואָהר געוואָרען, ווער דער מאַנספּערשוין איז, אַז דאָס איז גאָר אַ „יענקעלע" גלייך מיט אַלע „יענקעלעך", האָט מיך פערדראָסען... איך ווייס ניט אויף וועמען: צי אויף „איהר" וואָס זי פערגעטערט איהם אַזוי (און אַז זי פערגעטערט איהם דאָס זעהט דאָך אַ בלינדער אויך), צי אויף „איהם", וואָס גאָט האָט איהם געגעבען אַזאַ כח הדבור, צי אויף זיך אַליין האָט מיך פערדראָסען, למאי האָב איך ניט אַזאַ כח?.. נישט מחמת איך דאַרף עס אַזוי נויטיג האָבען, צו וואָס דאַרף איך עס? און נישט מחמת איך בין חלילה אָהן אַ צונג. מיינט ניט! איך אַז איך וויל רעדען — קאָן איך! איך האָב שוין אַ מאָל גערעדט אויף אַ „זאַסעדאַניע" און דוקא אין „קופּעטשעסקע קלוב", זאָגט דער עולם, אַז איך רעד ניט שלעכט, גאָר ניט שלעכט!.. דער פערדראָס וואָס מיך האָט פערדראָסען, קאָן איך אייך מיט ווערטער ניט אַרויסגעבען; דאָס דאַרף מען פערשטעהן; ניין, דאָס דאַרף מען פיהלען, מען בעדאַרף זיין אויף מיין אָרט, קומען אַלע טאָג אין דער רעסטאָראַציע, אָנקוקען „זי" מיט'ן ווייסען פאַרטוכעל וואָס סע שעמערירט, איהר שען ליכטיג פּנים, וואָס סע שיינט און וואָס סע זינגט; הערען איהר זיס קול, וואָס קוויקט, איהר געלעכטער! וואָס צוגעהט זיך אין יעדען אבר, און בשעת מעשה זעהען „איהם" און פיה־

לעֶן אַז דאָס איז אינגאַנצען צוליעב איהם, און נאָר צוליעב איהם אַליין און חײַמער קיינעם ניט! ניין, מען דאַרף איהם צונעמען פונ'ם װעג, מען דאַרף ער װאָל אַװעק, מען דאַרף זײַנער פּטור װערען. נאָר װי אַזוי? איך װעל דאָך ניט געהן טמען איהם, אָדער שיסען; איך בין דאָך גישט קיין רוצח, איך בין דאָך אַ יוד... אַרויסרופען איהם אויף אַ דועל? — פּע! אין אַ „ראָמאַן" רופט מען אַרויס אויף אַ דועל, אי דאָס גלויב איך ניט, ס'זאָל זײַן אמת; ס'איז נאָר גלאַט אַזוי, אויף צו בעשרײַבען, קומט אויס שענער... אַזוי האַלט איך... איך בין געפאַלען אויף אַ שענער המצאה: איך װעל מיך דורכשמועסען מיט איהם אַליין, װי זאָגט איהר: „אָפּגעבען דעם שליסעל דעם גנב אין האַנד אַרײַן"... אַיאָ, אַ פּלאַן? און נישט לאַנג געטראַכט — איך האָב פּײַנד לאַנג טראַכטען — טהו איך מיך אַ רוף אָן צו איהם איין מאָל נאָכ'ן עסען:

— איהר װייסט? איך האָב צו אײַך אַ נויטיגען עסק. איך האָב מיט אײַך װאָס צו רעדען.

און ער? זאָל דאָס אפילו אַ רידר טהון מיט איין אבר. גאָר ניט! נאָר אַנידערגעשטעלט אויף מיר זײַנע פּראָסטע גרויסע אויגען, װי איינער רעדט:

— הנני, איך בין אָנגעברייט.

— ניין! — מאַך איך צו איהם — ניין, ניט דאָ, אונטער פיער אויגען. איך װיל ס'זאָל זײַן װי מע זאָגט, אונטער פיער אויגען.

— קומט — מאַכט ער צו מיר און פיהרט מיך אַרויס אין דרויסען אַרויס און שטעלט זיך אַװעק אַקעגען מיר און װאַרט, װי איינער רעדט:

— נו? פאַר װאָס דברט מען ניט?

— נישט אָט דאָ — מאַך איך צו איהם — װען טרעפט מען אײַך אין דערהיים?

— איך קאָן זײַן בײַ אײַך — מאַכט ער צו מיר און פערחאַפּט זיך אָבער באַלד — און אויב איהר װילט... זײַט איהר בײַ מיר מאָרגען פון... (און ער טהוט אַ נעהם אַרויס דעם זייגער) פון האַלב צעהן ביז האַלב עלף אין דער פריה... נאַט אײַך מײַן אַדרעס.

אַזוי מאַכט ער צו מיר און קװעטשט מיר, און קװעטשט מיר די האַנד, און קוקט מיר גלײַך אין די אויגען אַרײַן, װי איינער רעדט: „קאָנספּירײשען"?..

— קאָנספּירײשען, האָט קיין יסורים ניט! — מאַך איך צו איהם, און מיר צעגעהען זיך, װי זאָגט איהר, איטליכער אין זײַן רוח אַרײַן...

אודאי בין איך יענע נאכט ניט געשלאפען: איך בין, פערשטעהט איהר מיך, געלעגען אין איינע אנגסטען און נאר געטראכט: וואס וועל איך איהם זאגען א שטיינער? פון וואנען זאל איך אנהויבען? און וואס וועל איך טהון טאמער טהוט ער מיר א זאג:

— הערר דזשענטעלמען, וואס האט איהר אייך צו מישען אין פרעמדע עסקים? וואס פאר א מחותן זענט איהר. הערר דזשענטעלמען, מיט א מיידעל, וואס איינער פון די „יענקעלעך" רעכענט זי פאר א כלה, שוין פון ווייס איך וועןֹ?..

וואס ענטפערט מען איהם דערויף? אדער וואס טהו איך, אז ער נעהמט מיך א שטיינער פאר'ן קארק און טהוט מיך א שמייס אראפ פון אלע טרעפ? דאס הייסט קיין מורא האב איך ניט, וואס האב איך פאר איהם מורא? איך בין דאך געקומען צו איהם מכוח איין עסק, ממה־נפשך: יא — יא, ניין — ניין; ווארפען זיך איז ניטא פאר וואס!..

אט אזוי בין איך געלעגען אין מחשבות די גאנצע נאכט, און אויף מארגען האלב צעהן דעם זייגער האב איך שוין געקלעטערט צו איהם ער־גען אין אלדע שווארצע יאהר אויף א בוידעם, אפשר דריטהאלבען הונדערט טרעפ, און האב איהם אקוראט געטראפען אין דערהיים מיט נאך א פאר „יענקעלעך" וואס אז זיי האבען מיך דערזעהן, האבען זיי זיך עפיס מאדנע איבערגעקוקט איינס מיט'ן אנדערען, ווי איינער רעדט: „וואס האט דא צו טהון דער דזשענטעלמען?.." נאר מיין פויגעל האט זיי געגעבען א ווינק זיי זאלען נעהמען דעם וועג, און מיינע „יענקעלעך" האבען זיך דוקא געשטויסען וואס מע מיינט, געטהון זיך א נעהם צו די היטלעך — און נעלם געווארען.

געבליבען מיט איהם אליין, ווי זאגט איהר, אונטער פיער אויגען, נעהם איך און טהו איהם א לעג אוועק א דרשה: אזוי און אזוי, אז איך בין אליין, חאטש איך בין א געשעפטסמאן, א מענש מיט א שטיקעל נאמען, און א שעד נער פערדינער, און א קערבעל איז בלאטע, אי טאמאו פאדאבנע, פונדעסט־ווענען ווייס איך אלסדינג וואס אויף דער וועלט טהוט זיך, ווארום איך בין, דארפט איהר וויסען, א היינטיגער, איך לייען אלסדינג. אלע נייע גאזעטען און זשורנאלען, און איך נעהם און טהו א שיט אויס אלע מאדנע ווערטער: „פראלעטאריאט", „בעבעל"... „מארקס"... „רעאגירען"... „קאנס־פירישען" וכדומה... אויסגעהערט, מאכט ער צו מיר דוקא פראסט און ווייך און אהן שום הויכע ווערטער:

— מיט וואָס זשע קאָן איך אייך דינען?

— מיט אַ קלייניגקייט — זאָג איך — מיט אַן עצה.

— איך?.. אייך?.. אַן עצה?..

אַזוי מאַכט ער צו מיר און טהוט אַ שטעל אַוועק אויף מיר די פּראָסטע גרויסע אויגען, ווי איינער רעדט: „ווי קום איך, אַזאַ שנעק ווי איך בין, געבען עצות אַזאַ דזשענטעלמען?..“ איהר פֿערשטעהט? ס'איז איהם אַליין געווען פּריקרע, ווי זאָגט איהר, איבער דער טבע. און מיר איז דאָך אַוודאי געווען פּריקרע, נאָר וואָס זאָל איך טהון? איך האָב דאָך שוין אָנגעהויבען, בעדאַרף מען דערפֿיהרען, ווי זאָגט איהר, צו אַ ברעג. און איך נעהם און טהו איהם אַ זאָג-אויס, וואָס מיך קוועטשט מיט אַ דערצעהל-אויס, וואָס בײַ מיר אויפֿ'ן האַרצען טהוט זיך פֿון דער ערשטער מינוט, וואָס איך האָב „זי“ דער-זעהען, ביז צו היינטיגען טאָג, ממש איך לעב נישט, דאָס הייסט „זי“ לאָזט מיך נישט לעבען!.. איך בין דאָס גאָר נישט געוואָהנט געוואָרען, זאָג איך, אַז איבער אַ מיידעל — זי מעג זיך זיין אפילו די בת-מלכה אַליין, — זאָל איך אַזוי „רעאַגירען“, ווארום סך-הכל בין איך דאָך גאָר אַ יונגערמאַן, חאָטש אַ היינטיגער, דאָך אַ סוחר מיט אַ שטיקעל נאָמען, און אַ שענער פֿערדינער, און אַ קערבעל איז בלאָטע, אי טאָמאַז פּאַדאָבנע...

אויסגעהערט, מאַכט ער צו מיר ווידער אַמאָל פּראָסט און ווייך און אָהן שום הויכע ווערטער:

— אויב איהר פֿרעגט בײַ מיר אַן עצה, וואָלט איך אייך זאָגען, איהר זאָלט רעדען מיט „איהר“ אַליין...

— נו, און איהר? זאָג איך.

— איך וויל ניט — מאַכט ער צו מיר און פֿערחאַפּט זיך באַלד — איך קאָן ניט, איך האָב קיין צייט ניט פֿערנעהמען זיך מיט אַזעלכע זאַכען.

— ניין! — מאַך איך צו איהם — ניט דאָס מיין איך. איך פֿערלאַנג נישט פֿון אייך, אַז איהר זאָלט מיט איהר רעדען. ווי קאָן איך דאָס פֿערלאַנגען? איך פֿרעג אייך נאָר, וואָס וועט איהר זאָגען דערויף?..

— וואָס קאָן איך — זאָגט ער — דערויף זאָגען? אויב איהר געפֿינט צו אייך איז אַזוי ווי אייער געפֿיהל צו איהר...

אַזוי מאַכט ער צו מיר פּראָסט און ווייך און אָהן שום הויכע ווערטער, און געהט און טהוט אַ נעהם אַרויס דעם זייגער, ווי איינער רעדט: „אונזער שמועס איז שוין באַלד ווי געענדיגט“... די קוניץ פֿון קוקען אויפֿ'ן זייגער, דאַרפֿט איהר וויסען, פֿערשטעה איך גאַנץ גוט. איך, אַז איך וויל יענעם פּטור

וועֶרעֶן, בּין איך מיך אויך אַזוי נוהג. דעֶר חסרון איז וואָס ניט יעֶדעֶר שטויסט זיך וואָס מעֶן מיינט. איך, וועֶהט איהר, האָבּ מיך דוקא יאָ אָנגעֶשטויסעֶן און האָבּ מיר געֶגעֶבּעֶן אַ הויב אויף, געֶבּעֶטעֶן איהם אַז די מעשה זאָל בּלייַ-בּעֶן צווישעֶן אונז, „קאָנספּירייִשעֶן" הייסט עֶס, און בּין אַוועֶק אַהיים. וואָס זאָל איך אייך זאָגעֶן? דאָס וואָרט „פרעֶהליך" איז אַ הונד! „גליקליך"? — נאָך אַלץ נישט דאָס! אויפ'ן זיבּעֶציגסטעֶן הימעֶל!!! וועֶמעֶן איך האָבּ ניט בּעֶגעֶגעֶנט האָט זיך מיר, הערט איהר, געֶגליסט נאָר אַרומחאַפּעֶן קושעֶן. אַלעֶ און אַלעֶס האָבּעֶן בּעֶקומעֶן אין מיינעֶ אויגעֶן גאָר אַ בּעֶזונדעֶר חן. פון יוסף'ן אַליין שמועֶסט מעֶן ניט: איך האָבּ איהם יעֶנעֶם טאָג ליעֶבּ געֶקראָגעֶן ממש ווי איין אייגעֶנעֶם בּרודעֶר. איך זאָל מיך ניט שעֶמעֶן וואָלט איך מיך אומגעֶ-קעֶהרט איהם אַ קוש טהון, און איך זאָל ניט מורא האָבּעֶן, אַז עֶר וועֶט זיך געֶפינעֶן בּעֶליידיגט, וואָלט איך איהם אונטעֶרגעֶטראָגעֶן אַ מתנה: אַ גאָלדעֶנעֶם זייגעֶר מיט אַ שעֶן קייטעֶל מיט אַ היבּשעֶן בּרעֶלאָק.

פאַר גרויס שמחה בּין איך גאָר אַוועֶק אין קלוב. איך, דאַרפט איהר וויסעֶן טהו מיך אַ חאַפּ אַריין אַמאָל אין קלוב אַריין, ווי זאָגט איהר „צווישעֶן טאָג און נאַכט", נישט מחמת איך האָבּ ליעֶבּ דאָס שפּיעֶל, איך אַליין שפּיעֶל ניט; נאָר איך האָבּ ליעֶבּ זעֶהעֶן ווי יעֶנעֶר שפּיעֶלט; און אַ מאָל, זעֶלטעֶן — זעֶלטעֶן, געֶבּעֶן אַ „שמיר" אונטעֶר אויף יעֶנעֶמס קאָרט, איז איינס פון די צוויי: אָדעֶר מעֶן נעֶהמט אויס, אָדעֶר מעֶן ווערט בּעֶגראָבּעֶן. דאָס מאָל איז מיר דוקא געֶראָטעֶן, ס'איז מיר אַוועֶקגעֶגאַנגעֶן דאָס קעֶרטעֶל זאָג איך אייך, ווי קיינמאָל נישט! איך האָבּ אָנגעֶשלאָגעֶן אַ שעֶן קעֶרבּעֶל און האָבּ געֶגעֶבּעֶן אַ רוף צונויף די חברה „בּאָסיאַקעֶס" (אַזוי הייסעֶן בּיי אונז אין קלוב די דאָזיגעֶ, וואָס בּלייבּעֶן אָהן קליין-געֶלד) און האָבּ געֶגעֶבּעֶן אַ שטעֶל אַוועֶק אַ וועֶטשעֶרעֶ און דוקא מיט שאַמפּאַניעֶר ווייַן „רעֶדערעֶר" און אַז איך בּין געֶקומעֶן אַ היים, — געֶוועֶן שוין גרויסעֶר טאָג — האָבּ איך געֶטראָפעֶן בּיי זיך אויפ'ן טיש אַ דעֶפּעֶש, אַז מעֶן רופט מיך אַרויס עֶקסטראַ צוליעֶבּ זעֶהר אַ נויטיגעֶן געֶשעֶפט. און דאָס ווייסט איהר דאָך מסתמא, אַז „נאַש-בּראַט", ווי בּאַלד עֶר בּעֶקומט אַ דעֶפּעֶש מכּוח געֶשעֶפט, איז אַ מ'ף, פאַרפאַלעֶן, ווי זאָגט איהר, די קוה מיט'ן שטריקעֶל, אַ כּפּרה אַלסדינג, מעֶן הויבּט זיך אויף און מעֶן פאָהרט.

אוועֶקגעֶפאָהרעֶן בּין איך אייגעֶנטליך אויף צוויי טאָג און געֶזוימט האָבּ איך מיך געֶוויינטליך דריי וואָכעֶן, און אַז איך בּין געֶקומעֶן צוריק האָבּ איך דאָך בּאַלד געֶגעֶבּעֶן אַ לויף אַוועֶק אין דעֶר רעֶסטאָראַציע עֶסעֶן, און

האָב געטראָפֿען דאָרטען איין איבערקערעניש: פֿון די „יענקעלעך“ איז ניט געבליבען קיין האָר אפילו, און די וואָס זענען געבליבען, זענען אויך געווען נישט דאָס וואָס תמיד: עפּיס זענען זיי מיר געווען ווי צודרעהט, משונה צורידערט און צופּלאָכטען, זיי האָבען אָבגעחאַפּט דאָס עסען, ווי זאָגט איהר, על רגל אַחת, און צוקראָכען זיך מיט אַראָבגעלאָזטע קעפּ, ווי די הינט נאָך אַ רעגען, דער אַהער און דער אַהין...

נאָר מעהר פֿון אַלעם האָט מיך געוואונדערט: וואו איז יוסקע? פאַר וואָס זעהט מען ניט יוסקע'ן? איך קוק מיך צו צו די „יענקעלעך“ — עפּיס איז מען מיר מאָדנע האָפֿערדיג, עפּיס שטיקט מען זיך: שו-שו! שו-שו!... ס'איז בּיי זיי ניט נאָר קאָנספּיריישען, ס'איז שוין, ווי זאָגט איהר, „קאָנספּיריישען-שבקאָנספּיריישען“!... איך טהו מיך אַ קוק אַיין אין איהר — „זי“ איז מיר אויך משונה שווייגענדיג, פֿערטראַכט און שטאַרק „קאָנספּיריישענדיג“... די שענע בּעקלעך פֿלאַמען נישט, די קאַרשען-אויגען שמייכלען ניט, וואו זענען אַהינגעקומען די חן-גריבּלעך וואָס בּעטען זיך: נאַ קוש מיך! עפּיס הערט מען נישט מעהר איהר געלעכטעריל, יענץ געלעכטעריל, וואָס אַז זי הויבּט אָן צו לאַכען לאַכט מיט איהר אַלסדינג, איהר, און דער טיש, און די בּיינקלעך, און די ווענד, און דאָס גאַנצע לעבען!...

דאָס פֿערשטעהט איהר דאָך מסתמא אַליין, אַז שטאַרק בּיינקען האָב איך נאָך דעם יוסקע'ן נישט געבּיינקט... איך האָב מיר נאָר געבּראָכען דעם קאָפּ: וואו האָט ער געקאָנט נעלם ווערען? צי אויף אַ קורצע צייט, צי אויף שטענדיג? צי שחיבּט ער בּריוולעך, צי ניין? פֿרעגען בּיי די „יענקעלעך“ — ענטפֿערן זיי חען? זיי קוקען אַייך אין די אויגען אַריין, קאַלופּען בּשעת-מעשה די צייהן און שווייגען, ווי איינער רעדט: „יונגערמאַן, אַז איהר וועט וועלען אַלסדינג היסען וועט איהר גיך אַלט ווערען“...

ערשט מיט אַמאָל אין אַ שענעם פֿריהמאָרגען איך קום צוגעהן איין מאָל אין דער רעסטאָראַציע עסען, טרעף איך די „יענקעלעך“ זיצען אַלע אַרום טיש, איינער ליינט פֿון אַ בּלאַט און דער גאַנצער איבּעריגער עולם האָרכט. אַ פּנים אַז דאָס מוז זיין פֿון יוסקע'ן. פֿון וואַנען ווייס איך עס? פֿון „איהר“. „זי“ מיט'ן ווייסען פֿאַרטוכעל און מיט די קאַרשען-אויגען שטעהט בּיי דער זייט, צונויפֿגעלייגט די הענד אויפֿ'ן האַרצען, דאָס פּנים לייכט, די בּעקלעך פֿלאַמען, דאָס אויבּערשטע ליפּעל קוקט אַרויף — פּונקט ווי דעמאָלט אין וואַלד... דער חילוק איז נאָר געווען, וואָס דעמאָלט האָבּען די שענע קאַרשען-אויגען געקוקט אויף יוסקע'ן, און איצט האָבען זיי געבּלאָנזעט

ערגיץ אין דער לופטען, געזוכט א פנים אלץ אידם, אלץ יוסף'ן!... וואס טוט איך, איך האב קוים דערלעבט ביז זאלען אוועקלייגען דאס בלאט, האב איך עס גענעבען איין עפען-אויף און א קוק אריין אינווייניג — און עס איז מיר מיט אמאל פערענטפערט געווארען אלע קשיות: מיין יוסף האט געהאלטען אין דער ארבייט!... איך האב אבער געוואוסט, אז ער וועט ניט גוט אבשניידען; אז ניט היינט מארגען, — אריין אין קרויט מוז ער... דעם שפיץ האט מען, געוויינטליך, נאך נישט געקאנט וויסען, נאר פערשטאנען האט מען אז א קניפ אין בעקעלע, ווי זאגט איהר, וועט מען איהם נישט געבען, קיין האניג וועט ער נישט לעקען און קיין בשמים וועט ער נישט שמעקען...

וואס ביי מיר איז געווען דעמאלט אויפ'ן הארצען קאן איך אייך נישט איבערגעבען; זאגען אז ס'זאל מיך שטארק ארען קאן איך נישט, וואָרום ער איז מיר דאך פארט געשטאנען פאפעריק, ווי זאגט איהר, א ביין אין האלז... און ווידער איך זאל זאגען, אז עס האט מיך געפרייט, איז דאס אויך ניט אינגאנצען אמת, ווי זאגט איהר, מיט געפיהל, מע טאר דאך אזעלכס נישט ווינשען דעם ערגסטען שונא אפילו. אדרבה, איך האב איהם געווינשען מיט'ן גאנצען הארצען, מעגט איהר מיר זיכער גלויבען, אז גאט זאל איהם א נס טהון און מע זאל איהם... אינגאנצען הייסט עס אפרייני-גען — דאס קאן דאך ניט זיין; נאר אזוי עפיס א גרינגע שטראף... איהר פערשטעהט?...

ווי איך א טשאד, זאג איך אייך, בין איך ארומגעגאנגען די עטליכע טעג, זיך גאר קיין ארט נישט געקאנט געפינען. און אז איך בין געוואהר געווארען, אז דער עסק האט זיך שוין ברוך השם געענדיגט און אז מארגען ווערט ארויסגעטראגען דער פסק, שווער איך אייך ביי מיין לעבען — ס'איז ביי מיר טייער — אז איך בין יענע נאכט ניט געשלאפען, ניט אנגע-הויבען שלאפען, זיך געקאטשעט פון איין זייט אויף דער אנדערער, און געמוזט סוף כל סוף אויפשטעהן, און האב מיך געפרובט געבען א קוק-אריין אין קלויז אריין, נישט אזוי צוליעב דער שפיעל, ווי איך האב גערע-כענט טאמער וועל איך קאנען פערגעסען האטש אויף א מינוט... דאס הארץ איז מיר עפיס געווען צו שווער, איך האב געפיהלט, כמעט געוואוסט אז ער האלט שמאל.

און כך הוה. איך קום אין דער געוויינטליכער צייט אין דער רעסטא-ראציע, בעגעגען איך פון דארט ארויסשפרינגען צוויי „יענקעלעך“, שטארק

צעפּלאָכטען, פֿאַרטאַרעראַמט — סכנות נפשות! אַרײַנגעקומען אינווייניג האָב איך געטראָפען אַ פּאָר פֿרעמדע מענשען עסען. צום טיש דערלאַנגט שוין ניט „זי“, נאָר די מוטער, און די מוטער אַליין איז עפּיס אויך, ווי זאָגט איהר, לא עליכם'דיג, איך וואָלט געמעגט שווערען אַז פֿערווײנט... בין איך נישט פֿויל אויף דער פּען און נעהם און טהו זי אַרויף אָב אויף אַ זײַט:

— וואו איז ערגיץ אײַער טאָכטער?

— בײַ זיך — מאַכט זי צו מיר און טהוט מיר אַ ווײַז מיט די אויגען אהין אויף אַ קלײַן אַלקירעל, וואָס זעהט אויס ווי אַ שטײַגעל מיט אַ טירעל.

די שפּיעל וואָס איך האָב געשפּיעלט מיט דער מוטער איז געווען, דאַרפט איהר וויסען, אַ מאָדנע שפּיעל. רעדען עפֿענטליך מכּה אַכטצעהן און דרײַצעהן האָב איך מיט איהר קיינמאָל ניט גערעדט; נאָר פֿאַרשטאַנען האָבּ איך, אַז זי וויל דעם שדוך: אַ יונגערמאַן אַ הײַנטיגער, מיט אַ שטיקעל נאָמען, און אַ שענער פֿערדיענער, און אַ קערבעל איז בלאָטע, אי טאָמאָו פּאַדאָבנע — פֿאַר וואָס זאָל זי ניט וועלען? אדרבה, איך האָב איהר אַ פּאָר מאָל געגעבען אָנצוהערעניש, אַז איך אינטערעסיר מיך מיט איהר טאָכטער זעהר געשמאַק! אַ סימן — איך קאָן ניט לײַדען, וואָס זי דערלאַנגט אַליין צום טיש... טרעפט זשע, וואָס ענטפֿערט זי מיר דערויף?

— איהר קאָנט ניט לײַדען וואָס זי דערלאַנגט? דערלאַנגט מען אַליין!...

אַזוי טהוט זי צו מיר אַ זאָג, די מוטער הײסט עס, און דערלאַנגט זיך אַ שמיר אַרויף מיט'ן נאַקעטען עלענבויגען איבער'ן פּנים, און געה טהו איהר עפּיס!

וואו זשע האַלט איך? — בײַ'ם קלײנעם אַלקעריל. ווי אַזוי און מיט וואָס פֿאַר איין אופן איך האָב געטהון אַ געה אַרײַן אין דעם קלײנעם אַלקעריל אַרײַן? וואָס זענען געווען די ערשטע ווערטער, וואָס איך האָב איהר נעגעבען אַ זאָג? -- פֿרעגט מיך בחרם אויב איך הויב אָן געדענקען אפילו! איך געדענק נאָר, אַז איך האָב זי געטראָפען אינ'ם זילבּיגען ווײַסען פֿאַרטוכעל וואָס תמיד, זיצען בײַ'ם פֿענסטער צוגעפֿעלייגט די הענד אויפ'ן האַרצען, דאָס פּנים בלאַס, די בעקלעך ווײַס, קיין טראָפּען בלוט ניטאָ, דאָס אויבערשטע ליפּעל קוקט אַרויף, און די שענע קאַרשען-אויגען איבערגעצויגען ווי מיט אַ רויכעל, קוקען ערגיץ ווײַט — ווײַט, פֿערטראַכט, און נישט קיין אײנציגע טרעהר, נישט קיין סימן פֿון קיין טרעהר, נאָר אַ שטילער, שטומער טרויער, זעהט מען, ליעגט אויסגעגאָסען אויפ'ן קוים-קוים אָנגעקנײטשטען ווײַסען שטערען. איך שווער איך בײַ מײַן לעבען, הערט איהר—

ס'איז בײַ מיר טײַער — זי איז אין דער דאָזיגער מינוט געווען אַזוי שײן, אַזוי געטליך, אַז איך בין גרייט געווען זיך געבען אַ טהו אַ וואַלגער פֿאַר אירע פֿיס און אויסקושען איהר די טריט!... דערזעהען מיך, האָט זי זיך דוקא ניט איבערגעשראָקען, דוקא נישט געגעבען זיך קיין חאַפּ-אויף און דוקא נישט געפֿרעגט מיך וואָס איך דאַרף. איך האָב אַליין גענומען און געשטעלט אַוועק אַ בײַנקעל און אַוועקגעזעצט זיך אַקעגען איהר און גענומען רעדען, רעדען, אָהן אַיין אויפֿהער, אָהן אַ בריען. אַ קוואַל פֿון ווערטער האָט זיך בײַ מיר געגעבען אַיין עפֿען אויף און איך האָב גערעדט און גערעדט און גערעדט. וואָס איך האָב גערעדט — זאָג איך דאָך אַייך אַז איך ווייס ניט. דער פּשט אַ פּנים איז געווען אַזוי: איך האָב איהר געוואָלט אויסרעדען דאָס האַרץ, טרייסטען זי, איהר געבען צו פֿערשטעהן, אַז זי טאָר ניט „רעאַגירען" אַזוי שטאַרק... אויף אונזער לשון הייסט עס: זי זאָל זיך נישט נעהמען אַזוי צום האַרצען, וואָרום זי איז נאָך צו יונג, און צו פֿריש, און צו שײן... איך האָב איהר געדהוּנגען, אַז איהר גליק קאָן מען נאָך גאָר ניט וויסען... אָט למשל בין איך אַ יונגערמאַן אַ סוחר, אַ הײַנטיגער, מיט אַ שטיקעל נאָמען, און אַ שײנער פֿערדיענער, און אַ קערבעל אין בלאָטע, אי טאָמאו פּאַראָבנע... אַ סימן: לאָז זי מיר נאָר זאָגען אַיין וואָרט, אַז זי איז גרייט צו פֿערגעסען אַלסדינג וואָס ס'איז געווען ביז אַהער, גלײַך ווי עס וואָלט גאָרניט געזען, גאָר ניט, קיין שום יוסף, מיט קיין שום „יענקעלעך" מיט קיין שום „קאָנספּירײַשען" אויף דער וועלט!...

הערט איהר? איך ווייס אַליין ניט פֿון וואַנען עס האָט זיך צו מיר גענומען אַזאַ כח הדבור! און טאָמער מיינט איהר אַז זי האָט מיר עפּיס געענטפֿערט דערויף? אָסור! געזעסען און געקוקט און געקוקט און געקוקט... וואָס האָט געקאָנט בעדײַטען דער דאָזיגער קוק? דער דאָזיגער קוק האָט געקאָנט בעדײַטען: „איהר מיינט עס מיט אַיין אמת? עס גלויבט זיך מיר עפּיס ניט!..." אָדער: „איך וועל מיר איבערלייגען"... אָדער: „לאָזט מיך צורוה"... אָהער נאָר: „יוסף"... איהר פֿערשטעהט? — ניט „יוסף", נאָר: „יו—סף"! . . . . :

וואָס פֿאַר אַ פּנים איך האָב נאָכדעם געהאַט בײַ זיך אַליין אין די אויגען — מעגען שוין מײַנע שונאים האָבען אַזאַ יאָהר!... איך האָב עטליכע טעג דורכאַנאַנד מיך געשעמט ווײַזען זיך פֿאַר די אויגען... און אַגב איז מיר אויפֿ'ן האַרצען געווען אַזוי ווּיסט, גלײַך ווי איך אַליין וואָלט מיך פֿיהלען

דאָ פֿאַר אַ „שטיקעל חיב אינים אומגליק וואָס זיי איז געשעהן... וויפיל איך האָב מיך ניט געמוטשעט איך זאָל איהם אַרויסשלאָגען פֿון די געדאַנקען, פֿאַרגעסען איהם, אָט דעם יוסקין — אוממעגליך!... איהר דאַרפֿט וויסען, אַז איך פֿון חלומות האַלט ניט, פֿאַר מתים האָב איך קיין מורא ניט, און אין כישוף גלויב איך ניט, נאָר איך שווער אייך בנאמנות, ס'איז נישטאָ אַהן־קענאַכט די נאַכט ער זאָל ניט קומען מיר צו חלום, יוסף הייסט עס, מיך ניט אויפֿוועקען און בעהייזען מיט דער האַנד אויפֿ'ן האַלז, אַז ס'איז ביי איהם, ניט אין מיין מאָס, אַרום און אַרום האַלז אַ בלויען צייכען... ווי מיינט איהר, אַ חלום האָט עפּיס אַ ממשות? איך ווייס אַ פֿאַקט, וואָס האָט זיך געטראָפֿען אַמאָל מיט מיינעם אַ פֿעטער... נאָר נאַרישקייטען! איך האַלט נישט פֿון חלומות!... איך בין גלאַט אַזוי געווען צודרעהט, פֿערלאָרען דעם אַפּעטיט צום עסען, אויפֿגעהערט שלאָפֿען... פֿאַר פּחד מיינט איהר? ניין! נאָר אַ בעקאַנטער מענש, געזעסען מיט איהם וויפיל מאָל ביי איין טיש — איהר פֿערשטעהט? האָב איך מיך מיישב געווען, ווי זאָגט איהר, וואָס סהעט זיין וועט זיין, — כ'האָב מיך אָנגענומען מיט האַרץ און האָב געטהון אַ גוטע אַוועק אַהין, גלייך צו זיי אין דער רעסטאָראַציע אַריין.

איך קום צוגעהן אין דער רעסטאָראַציע — ווער מיר רעסטאָראַציע? וואָס מיר רעסטאָראַציע? עס הויבט זיך גאָר ניט אָן — אויסגעטריקענט דאָס אָרט אפילו! וואו' איז אַהינגעקומען די רעסטאָראַציע? — אַרויסגעפֿאָהרען שוין פֿון עטליכע טאָג! „וואָס הייסט אַרויסגעפֿאָהרען"? „אַרויסגעפֿאָהרען הייסט אַרויסגעפֿאָהרען"... איך טהו אַ קלונג אָן אין הויף אַריין, אַ לויף אַריין צום בעל הבית: „וואו איז אַהינגעקומען די רעסטאָראַציע? וואוהין איז זי אַריבערגעפֿאָהרען?" אַ נעכטיגער טאָג — קיינער ווייסט ניט, קיינער קען מיר ניט זאָגען וואוהין! הויב איך דאָך אָן מסתמא צו פֿרעגען, ווי זאָגט איהר, אַריין אין דער אַמביציע. און איך, אַז איך טהו אַ קום אַריין אין דער אַמביציע, איז סכנות נפשות! איך בין אַרומגעלאָפֿען, שוועה איך אייך, ווי אַ משוגענער, אויסגעזוכט וואו די וועלט האָט אַן עק!... און די „יענקעלעך"? ווי אויף צו להכעיס איהר זאָלט זאָגען חאָטש איין „יענקעלע" אויף אַ רפואה!... בין איך אַוועק אין פּאָליציי חוקר ודורש זיין, מאַכען אַ „ספּראַווקע" הייסט עס... געקומען אין פּאָליציע, טרוגט מען מיך אַ נעהם אויף: „טשטאָ נאַדאַ?" זאָג איך: „דאָס און דאָס, אַזוי און אַזוי, וואו איז אַהינגעקומען די רעסטאָראַציע?..." פֿרעגט מען מיך: „וואָסער רעס-

טאָראַציִע?" זאָג איך: „דו אָהן דיר". פֿרעגט מען מיך: „אויף וואָס דאַרף איך זי?..." אידר פֿערשטעהט — זאָל איך זיי נעהן דערצעהלען אויף וואָס איך דאַרף זי?!... שווייג איך דאָך, פֿרעגען זיי מיך נאָך אַמאָל און נאָך אַמאָל, איך זאָל זיי זאָגען, „אויף וואָס איך דאַרף זי?..." וואָס טויג אייך, איך האָב מיר געקויפֿט, ווי זאָגט איהר, מפֿטיר... נו-נו, איך האָב עס געהאַט אַ לויפֿעניש! דער רוח האָט מיך געטראָגען!... חאָטש, אַז מען וויל צוריק, וואָס איינענטליך האָב איך געהאַט מורא צו האָבען, אַז סך הכל בין איך דאָך נאָר אַ יונגערמאַן אַ סוחר, מיט אַ שטיקעל נאָמען, און אַ שענער פֿערדינער, און אַ קערבעל איז בלאָטע, אי טאָמאָו פֿאַדאָבנע. איך אין אַזעלכע עסקים מיש מיך נישט! ווי זאָגט איהר: „ניע יעוושי טשעסנאָקו— אַז מען עסט ניט קיין קנאָבעל הויסט עס..." נאָר וואָס רעדען? איך האָב עס פֿיינט! איהר פֿערשטעהט? — איך האָב עס פֿיינט און שוין!... איך האָב מיך פֿערשאָלטען, זאָג איך אייך, דאָס געבויין. נאַ דיר אַ רעסטאָראַציע! נאַ דיר אַ מייהעל! נאַ דיר אַ יוסף!.. איך וואָלט שוין אַליין געוואָלט זי פֿער-געסען און אַ סוף. איז אָבער ווי אויף צו להכעיס קריכט זי מיר ניט אַרויס פֿון קאָפּ! נאָך עד היום שטעהט זי מיר פֿאַר די אויגען מיט'ן ווייסען פֿאַר-טוכעל וואָס שעמערירט, מיט די שענע קאַרשען-אויגען, וואָס קוויקען, מיט'ן קליינעם ליפּעל וואָס קוקט אַרויף, מיט די חנגריבעלעך וואָס בעטען זיך: נאַ קוש מיך, און מיט'ן געלעכטעל וואָס צעגעהט זיך אין איטליכם אבר... און אָפּט מאָל מאַכט זיך ביי נאַכט, אַז איך האַלט אין רעכטען שלאָף, הער איך איהר קול: „יו—סף!.." „יו—סף!" חאַפּ איך מיר אויף אין אַ קאַל-טען שווייס, וואָרום קוים דערמאָן איך מיך אָן „איהר", אַזוי קומט מיר באַלה אויף די געדאַנקען „ער"...

ווערט איהר? איך וואַרט ניט ביז איהר וועט זיך געבען אַ טרוג אַ נעהם צום זייגער; איך ווייס אַליין, אַז אַלסדינג אויף דער וועלט מוז האָבען אַ סוף... האָט נאָר קיין פֿאַראיבעל ניט, וואָס איך האָב ביי אייך צוגענומען אַביסעל צופֿיעל צייט, און ניט מיר אייער האַנד, אַז אַלסדינג וואָס כ'האָב איך דאָ דערצעהלט וועט דאָס בלייבען צווישען אונז ביידען, ווי זאָגט איהר: קאָנספּירייישען...

אַדיע!



ניטשא קיין נייעס.



נישטא קיין נייעס

(צחיי לשנה טובה בריוולעך).

א) וואָס אַ שניידער פֿון אמעריקאַ שרייבט צו זיינעם א פֿריינד פֿון דערהיים.

ב) וואָס אַ שניידער פֿון דערהיים שרייבט צו זיינעם א פֿריינד אין אַמעריקא.

א.



ײַ דיר פֿרענד 1) ישׂראליק!
לשנה טובה תכתבו ותחתמו דו מיט דײַן ווײַף2) מיט דײַנע טשילדרען3) איהר זאָלט זײַן אָללרײַט4) מיט כל ישׂראל אמן.
מיר האָבען גרויס טראָבעל 5) פֿון דעם וואָס דו שרײַבסט אונז ניט קײַן לעטטער6), ווארום זינט עס האָבען זיך אָנגעהויבען בײַ אײַך די רעוואָלושאָן מיט דער קאָנסטיטושאָן 7) די מעססעקרעס 8) געהערען מיר אַרום דיסאַפּוינטעט 9) ממש אָהן קעפּ. אויב דאָס, וואָס אונזערע פּײפּערס 10) שרײַבען, איז ניט קײַן בלאָף 11), האָט מען שוין בעדאַרפֿט אַוועקלעגען בײַ אײַך אַ האַלבע וועלט, אַלע טאָג הערען מיר פֿון אײַך אַיין אַנדער סענסײַשאָן 12). נעכטען האָב איך געלײַענט אַ קײַבל 13), אַז מיסטער קרושעוואַן, דעם פּרעזידענט פֿון דער פֿערטער דומע, האָט מען געהאַנגען,— שרײַב מיר צי ס'איז אמת. און פֿון דײַנע ביזנעס 14) זאָלסט דו מיר שרײַבען, און צי דו אַרבײַטסט אין אַ שאָפּ 15) אָדער דו ביזט אַ באָס 16) פֿאַר זיך? און וואָס מאַכט דײַן חנה־ריקעל? און וואָס טהוט הערשעל? און מײַן קאָזען 17) ליפּאָ וואָס מאַכט? און יאָסעל הענקי'ס? און בענצי מיט רחלען?

---

[1]) מיין טייערער פֿריינד. [2]) ווייב. [3]) קינדער. [4]) אין בעסטען שטאַנד. [5]) יסורים.
[6]) בריעף. [7]) רעוואָלוציע, קאנסטיטוציע. [8]) פּאָגראָמען. [9]) צעטראָגען. [10]) גאַזעטען.
[11]) גוזמא. [12]) איבערראשונג. [13]) דעפּעש. [14]) געשעפֿטען. [15]) קראָם. [16]) בעל־הבית.
[17]) געשוויסטערקינד.

און זלאַטקע? און מאָטעל? און די איבעריגע אַפּריִיטערס 18) וואָס מאַכען? און צי טראַכסט דו וועגען אַריבערמופּען 19) קיין אַמעריקאַ? אַלצדינג זאָלסט דו מיר אַרויסשרייבען אין דיין לעטטער. און וועגען מיר וואָס זאָל איך דיר שרייבען, מיי דער פרענד? איך בין אָללרייט און מיין ווייף איז אָללרייט און מיינע טשילדרען זענען אָללרייט. דאַנקען גאָט מיר מאַכען דאָ אַלע אַ לעבען. מיר אַרבייטען שווער און ביטער, אָבער מיר מאַכען אַ לעבען. קיין געלד סייוועו 20) מיר ניט, נאָר מיר פערנעהמען צוויי ראומס 21) מיט אַ קיטשען 22). אַ גאַנצען טאָג אַרבייטען מיר און ביינאַכט געהען מיר אַרויס אויף פּלעזשור 23), אָדער אויף אַ מיטינג פון סאָשעליסטען 24), אָדער פון זאַיאָניסטען 25) אָדער גאָר אין אַ יודישען טעאַטער. דאָס גאַנצע לעבען ווערט מען טאַקע פערשוואַרצט, דערפאַר זענען מיר אָבער פריי, און איך קאָן מיר זיין אַ מעמבער 26) אין וואָס פאַר אַ סאָסייעטי 27) איך וויל, און אַז איך וויל ווער איך אַ סיטיזען 28) און ווער צוגעלאָזען צו עלעקשאָן 29). אַיין זאַך געהט אונז דאָ ניט אַיין — די היים. אָ, בענקט זיך אַהיים! מיין דזשענע (זי הייסט שוין מעהר ניט בלומע, נאָר דזשענע) לאָזט מיך ניט עטעמען. זי טרייבט מיך, מיר זאָלען פאָהרען קיין ראָשען 30) אויף קבר אָבות. זאָלסט אָנקוקען איצט מיין דזשענע, וואָלסט דו זי ניט דערקענט. אַ ליידי 31) מיט אַ העט 32) און מיט גלאָווס 33), איך שיק דיר דאָ די פּיקטשור 34) פון מיין דזשענע מיט מיין פעמעלי 35). וואָס זאָגסט דו אויף מיין עלטערן באָי 36)? דאָס איז מאָטעל. מייק הייסט ער שוין אַצונד. ער אַרבייט אין אַ פעקטאָרי 37) און פערדיענט פון 10 ביז 12 דאָלאַר אַ וואָך. ער זאָל ניט געמבלען 38), וואָלט ער גאָר געווען אָללרייט! דער אַנדערער, דזשעק, איז געוועזען פריהער ביי דער אַרבייט, היינט האָט ער זיך צוגעלערנט אַ ביסעל ענגליש און איז אַ בוקקיפּער 39) אין אַ באַרבערשאָפּ 40). דער דריטער ממזר, בענדזשעמען, דיענט אין אַ סאַלון 41). קיין ווייזשעס 42) נעהמט ער ניט, נאָר ער ברענגט אַהיים אַמאָל 6 דאָלאַר און אַמאָל — 8. דער 4־טער דער באָטשיק וואָס מיט'ן היטעלע איז אַ גוטער לאָפער 43), וויל ניט געהן אין סקוהל (שול), ליגעט טאָג ווי נאַכט אין סטריט 44) און שפּיעלט אין באָל 45). די מיידלעך

18) שניידערם. 19) איבערקלויבען זיך. 20) קלויבען. 21) חדרים. 22) קיך. 23) פּער־גניגען. 24) סאָציאַליסטען. 25) ציוניסטען. 26) מיטגליעד. 27) געזעלשאַפט. 28) בירגער. 29) וואַהלען. 30) רוסלאַנד. 31) מאַדאם. 32) הוט. 33) הענטשקעס. 34) בילד. 35) פאמיליע. 36) יונג. 37) פאבריק. 38) שפּיעלען אין קאָרטען. 39) בוכהאלטער. 40) פאַריקמאַכער. 41) שיינק. 42) געצאהלטס. 43) א דער רוח ווייסט וואָס. 44) גאַס. 45) מיאַטש.

אַלע בײַ מיר זענען אויך אַללרײַט. זיי אַרבײַטען אין די שעפּער 46) און האָבען שוין געלד אין די בײַנק. דער חסרון, וואָס מען קוקט זיי ניט אָן אין די אויגען. זיי געדענקען ווען זיי ווילען און וואו זיי ווילען און מיט וועמען זיי ווילען. אַמעריקאַ איז אַ פֿרײַ לאַנד. מען טאָר ניט זאָגען יענעם קיין דעה, אַפֿילו איין אייגענער טאָכטער. אָט צום בײַשפּיעל מײַן עלטערע טאָכטער, חיה, האָט זי געהייסען, אַצינד הייסט זי שוין פֿרענסיס, האָב איך מיט איהר געהאַט אַ דזשאַב 47)! זי האָט זיך פֿערליעבט און חתונה געהאַט אָהן מײַן וויסען פֿאַר אַ פּוסטען באָי, פֿון די וואָס בעלאַנגען צו די פּיקפּאַקעטס 48). ער איז אַנטלאָפֿען פֿון די האַוז 49) אָף רעפֿיודזש 50) און איהר האָט ער דערצעהלט, אַז ער איז אַ בעוואוסטער קלאָדינגמאַנופֿעקט־שורער 51) און אַ רעלעסטייטניק 52), לסוף האָט זיך אויסגעלאָזט, אַז ער איז אַ ביגאַמיסט 53). ער האָט זײַן אייגענם סך־הכל דרײַ ניט קיין געגט'ע ווײַבער! איך האָב געהאַט גענוג טראָבעל ביז איך בין זײַנער פּטור געוואָרען. איצט האָט זי געהייראַטעט אַ פּושקאַרט־פּעדלער 54) און איז אָללרײַט! די איבעריגע טעכטער מײַנע זענען נאָך ניט אויסגעגאַנגען 55) און אַז זיי וועלען אויסגעהן, וועלען זיי אויך בײַ מיר ניט פֿרעגען. אַמעריקאַ איז אַ פֿרײַ לאַנד, יעדער אַטענדעט 56) זײַנע ביזנעס 57) ווי ער פֿערשטעהט, און דאַטסאָל 58)! האָב איך דיר אַרויסגעשריבען, מײַ דיר פֿרענד, אַלצדינג וואָס בײַ מיר טהוט זיך, און איך בעט דיך דו זאָלסט מיר למען השם באַלד אָבענטפֿערן מיט אַ לעטטער אויך פֿון אַלצדינג וואָס בײַ דיר טהוט זיך, און לאָז געריסען איטליכען בעזונדער גאָר פֿרײַנדליך, און ווינש אײַך נאָכאַמאָל אַ כתיבה וחתימה טובה — גוד באַיי 59)! פֿון מיר דײַן ביסט פֿרענד 60).

דזשייקאָבס (אַמאָל געווען יענקעל).

ב.

טײַערער פֿרײַנד יענקעל!

דײַן לשנה טובה־בריעף האָב איך פּאָלוטשעט פּונקט ערב ראש השנה, און דאַנק דיר זעהר פֿאַר דײַן ליעבען בריעף און איך ווינש דיר דעם זעלבען לשנה טובה תכתבו ותחתמו. גיב גאָט צו זעהען זיך

46) געוועלבען. 47) אַנ'עסק. 48) גנבים. 49–50) איין אויסבעסערונגסאַנשטאַלט. 51) אַ פֿאַבריקאַנט פֿון קליידער. 52) האַנדעלט מיט הייזער. 53) האָט עטליכע ווייבער. 54) אַ פּעדלער מיט אַ וועגעלע. 55) חתונה געהאַט. 56) בעאַרבייטעט. 57) עסקים. 58) אַנ'עק. 59) זייַ געזונד; 60) בעסטער פֿריינד.

מיט פרעהליכע הערצער, אמן. אצונד קום איך דיר ענטפערן אויף דיין
בריעף. ממה נפשך, שרייבסט דו שוין יא איין מאל אין צוויי יאהר א לשנה
טובה-בריוועל, טא שרייב שוין ווי א מענש: ווער איז דאס אביאזאן צו
פערשטעהן, וואס הייסט דאס: לעטטער, פייפער, פיקטשור, בלאק, וכדומה
אזעלכע ווערטער? היינט שרייבסט דו, מען זאל דיר שרייבען אין שרייבען.
וואס זאל איך דיר שרייבען? נישטא קיין שום ניים. ס'איז איצטער דאנקען
גאט שוין בלאהאפאלוטשנע ביי אונז. די נגידים מאכען גוט ווי אלע מאל,
און ארימע לייט שטארבען פון הונגער ווי אומעטום. מיר, בעלי-מלאכות,
זיצען אהן א שטאך ארבייט. פאר איין זאך זענען מיר ברוך השם אבגעזי-
כערט — פאר א פאגראם. מיר האבען שוין פאר א פאגראם כלל קיין
מורא ניט. מחמת ס'איז שוין געווען, און צוויי מאל אודך — דאס איז א זאך,
וואס קאן זיך טרעפען נאר אין קישענעוו. דער פאגראם איז געווען ביי אונז
אפילו שפעטליך, נאר דערפאר האבען מיר געהאט א פאגראם מיט אלע
פלעטערלעך. בקצור, קיין סך שרייבען וויל איך דיר ניט און קאן ניט און
האב ניט וואס צו שרייבען, איך קאן דיר נאר מעלדען, ליעבער יענקעל,
איין זאך: איך לעב! איך האב זיך געזעהען מיט'ן מלאך-המות דריי
מאל — נאר בלאטע! ווי זאגט געצי דער דאמסקער שניידער — געדענקסט
איהם? מי ברעש ומי במגפה — אז ס'איז באשערט מוטשען זיך, שענקט
נאט דאס לעבען... מיר האט נאר ווער געטהון דאס הארץ פאר מיין ווייב
און פאר מיינע קינדער, האב איך זיי אוועקגעשיקט לעזאל, זיי האבען זיך
גאנץ פיין פערקליבען צו א גוטען גוי אויפ'ן בוידעם און זענען דארט אבגע-
געלעגען בכבוד צוויי טעג מיט צוויי נעכט, חלילה נישט געגעסען, נישט
געטרונקען, נישט געשלאפען, און ערשט העט אויפ'ן דריטען טאג, אז
ס'איז שוין ניט געווען וואס צו ראבעווען און וועמען צו שלאגען, איז גע-
וואָרען ביי אונז דאנקען גאט בלאהאפאלוטשנע, איז מען פאוואליגקע אראב
פון די בוידעמער אלע בשלום, און עס האט ברוך השם פון אונזער סע-
מעיסטווע קיינעם ניט געשאדט, אחוץ ליפא, וואס איז געהרג'עט געוואָרען
מיט ביידע זיהן, נח און מלך — גילדענע צוויי ארבייטער! און אחוץ משה
הערשען, וואס מען האט איהם מחילה אראבגעלאזט פונ'ם בוידעם, און
פעריל דבורה'ס האט מען שוין שפעטער געפונען א טויטע, טאקע ביי
זיי אין קעלער, און א ברעקיל קינד איהרעס (רייזעלע) האט מען געפונען
ביי דער ברוסט... קרוגאם, שוין מיט קליינע קינדער, זענען פון אונזער
סעמייסטווע, הייסט עס, געה'רג'עט געוואָרען סך-הכל זיעבען... נאר ווי
זאגט געצי: „גם זו לטובה“ — עס קאן נאך זיין ערגער; בעסער האט קיין

שיעור ניט... אויף הערשלען פרעגסטו דו? זיי רוהיג. ער זיצט שוין העכער אַ האַלב יאָהר איינער אַליין אָהן אַ קנעלונג אין טורמע. פאַרוואָס? מסתמא הערפאַר, וואָס ער האָט געקוקט ווי כהנים דוכענען...

ס'איז אַ סברא, אַז מען וועט איהם געבען אַ פיינעם כבוד: אָדער מען וועט איהם הענגען, אָדער מען וועט איהם שיסען; דאָס וועט שוין זיין ווי זיין גליק וועט שפיעלען, מחמת צו אַלסדינג, זאָגט געצי, בעדאַרף מען האָבען מזל. למשל, אָט איז יוסיל הענוק'ס געשטאָרבען נאָך איידער מען האָט איהם געבראַכט אין טורמע אַריין... ווייטער איז ניטאָ קיין שום נייס דיר צו שרייבען; נו, און אויף נחמיה דעם סטאָלער'ס זוהן, לייב, פרעגסטו דו גאָרניט? געדענקסט איהם? געווען אַ גאָרנישט מיט אַ גאָרנישט, אַ יאָ? „לייב-דרייב-אַבדעריק" — האָט מען איהם גערופען. היינט ליגט ער ווי אַ גראַף אין פעטראָפּאַוולאָווסקע קרעפּאָסט. זעהסטו דו, אויף וועמען ס'איז יאָ אַ רחמנות געבליבען? אויף זלאַטקען. זי, זאָגט מען, איז נעריהרט פאַר צרות... אַ קליינינקייט — פערליערען אין איין וואָך צוויי קינדער! און אברהם משה'ס זוהן איז שוין איצט אַודאי אין אַמעריקאַ. אַז דו וועסט איהם זעהען, זאָלסטו איהם לאָזען געריסען און זאָגען, אַז זיין טאַטע איז אַ מאָלאָדיעץ: ער איז געשטאָרבען נאָך פאַר דער קאָנסטיטוציע! און מאָטעל, אונזערער איז גלאַט פערפאַלען געוואָרען, מען ווייסט ניט וואו ער איז... עס זענען אָט אַזוי אַ סך איזטשעזנעט געוואָרען, מען ווייס ניט וואו זייער געביין איז אַהינגעקומען... אַ סך זענען זיך צולאָפען, אַ סך זענען גע'הרג'עט געוואָרען און אַ סך רוהען זיך אויס אין די טורמעס, שפּאַצירען אַרום אין סיבירער שנייען, אַרבייטען מיט דער טאַטשקע — נאָר וועמען הערען זיי? חברה האָבען זיך איינגעשפּאַרט איין מאָל פאַר אַלע מאָל: אָדער קאָנסטיטוציע, אָדער אַ קרענק! קיין חכמות גערעט ניט אָן ביי אונז, בעל-מלאכות, ווי זאָגט געצי: „לא מעוקצך ולא מדובשך" — זאַל מיר ניט קיין פעטער און נייה מיר ניט קיין שטיוועל. אַ מאָדנער מענש אָט דער געצי: איין זוהן האָט מען איהם אַוועקגעלעגט אין דער מלחמה, דער אַנדערער — זיצט, און אַליין איז ער אויך אויף צרות, נאָר קומט צו אַ גלייכווערטיל אָדער אַ פסוק, חאַפּט איהם אַוועק דער רוח!.. און ווייטער איז ניטאָ מעהר קיין נייס צו שרייבען, ס'איז דאַנקען גאָט בלאַהאָפּאָלוטשנע און מיר זענען אַלע ברוך השם אין בעסטען געזונד, אַחוץ וואָס חנה-ריקעל מיינע קלאָגט זיך געביך אויפ'ן האַרצען... אַ ווערטיל אויסצורירען — די פחדים, וואָס מען שטעהט דאָ אויס פון די עקספּראָפּריאַציעס. דו ווייסט אודאי ניט, מיט וואָס מען עסט דאָס? וועל איך דיר בעשרייבען. מען קומט אַריין צו דיר אין שטוב אַריין מיט אַ פּאַר-

טיגער באָמבע, אָנגעפֿילט דוקא ניט מיט מצה=מעל, נאָר מיט פּולווער און מיט צוועקעס, און מען זאָגט צו דיר: רוק! ווערך! (געציי רופֿט דאָס אָן: „שאו ידיכם!") און מען צושפּילעט דיר די קאַפּאָטע און מען נעהמט צו ביי דיר וואָס דו האָסט — און רופֿט מיך קנאַקניסעל! אַנימעלטען וועגען אַריין צו מיר צוויי חברה=לייט, געזאָגט מיט מיר דעם פּסוק און צוגענומען ביי מיר די מאַשינע, און אַ בהמה האָב איך געהאַט, איז זי אַליין געפּגר׳ט, און מיין ברכה איז נאָך אַ גרעסערע אביונטע ווי זי איז געווען,, און אַלטער'ן געהט אויך אָב געגנג צו אַ נגיד, און לייזערן האָט מען אַרויסגעשיקט ניט לאַנג פֿאַר אַ פּאַס. אַ מצוה — ווער איז איהם שולדיג? לאָז ער ניט זיין קיין מלמד! און מענדיל האָט זיך אויך שען אויסגעפּיינט, גענומען און געשטאָרבען, אַ טייל זאָגען — פֿון דער טשאַכאָטקע, אַ טייל זאָגען — פֿון הונגער, און איך מיין, אַז פֿון ביידע זאַכען... און בנימינ׳ס קדיש דיענט, און פֿון דער חאָלערא שמועסט מען ביי אונז גאַנץ געשמאַק. נאָך דאָס פֿעהלט אונז! — און ווייטער איז ניטאָ מעהר קיין שום נייס דיר צו שרייבען. און דאָס, וואָס דיין בלומע, אָדער ווי אַזוי היינט זי היינט, דושענע, וויל קומען צופֿאָהרען אויף קבר אָבות, איז ניט איצטער די צייט, יענקעל! לאָז איבער אויף איבער=אַ=יאָהר אם ירצה השם, ס׳וועט ווערען ביי אונז אַביסעל שטילער, דער עולם וועט אויפֿהערען זיך קוילען איינס דאָס אַנדערע, וועט איהר דעמאָלט קומען צופֿאָהרען, וועלען מיר געהן אם ירצה שם אינאיינעם אויפֿ׳ן פֿעלד, ס׳איז אונז דאָרט צוגעקומען ברוך השם אַ שען ביסעל פֿריינד, פֿון בעקאַנטע שמועסט מען ניט; עס קומט נאָך צו היינט אויך אַלע טאָג! מעהר קיין נייס איז ניטאָ צו שרייבען, זייט געזונד און לאָז געריסען איטליכען בעזונדער גאָר פֿריינדליך. קיין אַמעריקאַ פֿאָהר איך ניט. דיין אַמעריקאַ הויבט מיר גיט אָן צו געפֿעלען. אַ לאַנד, וואָס אַ גאַזעט הייסט פּייפּער, וואָס פֿון בלומע ווערט דושענע, און אַ חתן, האָט דריי ווייבער — פֿון אַזאַ לאַנד, האָב קיין פֿאַריבעל ניט, דאַרף מען לויפֿען! פֿון דיין בריעף זעה איך אַרויס, אַז ווען מיר האָבען דאָ די קאָנסטיטוציע, וואָס מיר מיינען, בעדאַרפֿען מיר שוין קיין שום אַמעריקאַ נישט. דעמאָלט האָבען מיר דאָ אַ בעסער אַמעריקאַ ווי איהר דאָרט... יענקעל! זאָלסט גאָר קיין יסורים ניט האָבען; אַזאַ שטיק גאָלד מיר, און אַזאַ מכה קרושעוואַנען, וואָס פֿאַר אַ קאָניסטיטוציע מיר וועלען אם ירצה השם האָבען!.. הלואי זאָל אונז גאָט אָניחתמענען אַ גוט יאָהר, אונז דאָ און אייך דאָרטען!

פֿון מיר דיין פֿריינד ישראל.